

Elida TABAKU
 Universiteti i Tiranës
 Tirana/Albania

Mesuesi si Punonjës Social dhe si Mësimdhënës: Sfidë Për Programet e Mësuesisë

Abstrakt

Shkolla ka si mision kryesor pajisjen me dije, dhe përgatitjen e brezit të ri me aftësi dhe vlera duke krijuar një ambient motivues e përfshirës për të gjithë nxënësit, gjë që realizohet nga shërbimet e ofruara në shkolla, por në rradhë të parë nga mësuesit të cilët me qëndrimet dhe veprimet e tyre ndikojnë fuqimisht në edukimin e nxënësve.

Mësuesi ka detyrë dhe përgjegjësi të ofrojë arsim, edukim dhe mundësi të barabarta për secilin nxënë, pavarësisht nga niveli ekonomik, prejardhja familjare ose niveli kulturor.

Kjo gjë kërkon një përgatitje më të mirë të mësuesve në programet e mësuesisë, ku shpesh mësohet fakti i përgatitjes së tyre me aftësitë e nevojshme shkencore dhe metodike të lëndës së caktuar dhe jo aq sa duhet në krijimin e profesionistëve autonom dhe të aftë të reflektojnë për të vepruar si punonjës social me klasën e tyre, për të punuar me efikasitet në një realitet për ditë në ndryshim.

Mësuesit i duhet të trajtojë mjaft probleme të etikës në klasë, zgjidhja e të cilave varet nga mënyra se si ai i transmeton normat dhe vlerat e shoqërisë demokratike, sa i lidh këto dhe i trajton në një kuadër më të gjerë si janë familja dhe shoqëria e nxënësve.

Diskutimi lidhet vecanërisht në rëndësinë që merr arsimimi i mësuesve të ardhshëm për të ndërtuar një mësim ku secili nxënë të ndjehet i mirëpritur, të marrë pjesë aktive në klasë, të trajtohet si individ i veçantë dhe në mënyrë të barabartë.

Mos respektimi i nxënësit dhe trajtimi i tij si një individ me probleme çon jo vetëm në uljen e dashurisë së tij për lëndën dhe mësimin në përgjithësi, por e bën atë të predispozuar për zhvillimin e problemeve të ndryshme psikologjike dhe sociale.

Fjale Kyc: *Mësuesi; Mësimdhënie; Programet e mësuesisë; punonjës social*

1-Hyrje

Shkolla ka si mision përgatitjen me dije, aftësi dhe vlera të brezit të ri duke krijuar një ambient motivues e përfshirës për të gjithë nxënësit, gjë që realizohet nga shërbimet e ofruara në shkolla, por në rradhë të parë nga mësuesit të cilët me qëndrimet dhe veprimet e tyre ndikojnë fuqimisht në edukimin e nxënësve.

Mësuesi ka detyrë dhe përgjegjësi të ofrojë arsim, edukim dhe mundësi të barabarta për secilin nxënës, pavarësisht nga niveli ekonomik, prejardhja familjare ose niveli kulturor.

Kjo gjë kërkon një përgatitje më të mirë të mësuesve në programet e mësuesisë, ku shpesh mësohet fakti i përgatitjes së tyre me aftësitë e nevojshme shkencore dhe metodike të lëndës së caktuar dhe jo aq sa duhet në krijimin e profesionistëve autonom dhe të aftë të reflektojnë për të vepruar si punonjës social me klasën e tyre, për të punuar me efikasitet në një realitet për ditë në ndryshim.

Programet e mësuesisë synojnë të përgatisin mësues me kompetenca profesionale në gjendje për të përdorur njohuritë dhe aftësitë tyre në veprimtarinë e tyre profesionale (Laursen, 2006). Kompetencat profesionale përfshijnë tre grupe : kompetencat kyçe, kompetencat themelore dhe kompetencat speciale ose të lëndës. Një mësues kompetent do jetë i aftë të përçojë dijet dhe aftësitë të nxënësit, por njëkohësisht të shërbejë si model roli për ta.

Në "Parimet e përbashkëta evropiane për kompetencat dhe kualifikimin e mësuesve" midis të tjerave theksohet

a) nëpërmjet arsimit shumëdisiplinor të mësuesve të sigurohen: njohuri për lëndën, njohuri për pedagogjinë, aftësi dhe kompetenca të nevojshme për të drejtuar dhe mbështetur nxënësit dhe kuptim të dimensionit shoqëror dhe kulturor të arsimit; b) profesioni i mësuesit të jetë një profesion i bazuar në kontekstin e të nxënës gjatë gjithë jetës; c) një profesion që mundëson mobilitetin; d) një profesion i bazuar në bashkëpunim.

Kompetencat kyçe të mësuesve përfshijnë: 1) Kompetenca për komunikim të informacionit. 2) Kompetenca të punës shoqërore. 3) Kompetenca gjuhësore. 4) Vlerat si si individ. 5) Kompetenca kulturore. (Hutmacher, 1996).

Ndërsa kompetencat themelore përfshijnë: Kompetenca organizative, që kanë të bëjnë me aftësitë e mësuesit për të organizuar nxënësit në mënyrë efektive, për të menaxhuar dhe kontrolluar veprimtaritë e tyre mësimore dhe për të planifikuar dhe përmirësuar veprimtarinë e vet të mësimdhënies.

Kompetenca didaktike lidhet me aftësinë e mësuesit për të përçuar njohuri që e tërheqin nxënësin në lëndën mësimore, për t'ju mundësuar atyre për të vazhduar veprimtarinë mësimore në mënyrë të pavarur.

Kompetencë e mendimit pedagogjik, që lidhet me aftësinë e mësuesit për të reflektuar për veprimtarinë e tij mësimore edukative; për të parashikuar rezultatet e veprimtarisë së tij dhe për të mësuar vetë, duke kuptuar çfarë është e nevojshme për një nxënës.

Kompetencë psikologjike. Mësuesi i sotëm duhet të jetë i formuar psikologjikisht që të pranojë jetën e brendshme të nxënësit; të kuptojë personalitetin e tij unik; të ndiejë vështirësitë psikologjike të tij dhe, kur të jetë e nevojshme, të ofrojë ndihmë psikologjike.

Kompetenca si vlerësues. Mësuesi duhet të jetë i aftë për të shqyrtuar objektivisht rezultatet e nxënësve, arritjet, efikasitetin e punës së tij dhe punën e kolegëve të tij.

Kompetenca këshilluese. Mësuesi të jetë i aftë për të siguruar këshillime dhe forma të ndryshme të asistencës psikologjike-pedagogjike në procesin mësimor.

Kompetenca të zhvillimit gjatë gjithë jetës. Mësuesi të krijojë bindjen për të zhvilluar aftësitë profesionale, njohuritë dhe kompetenca gjatë gjithë jetës së tij. (European Commission, 2005).

Kompetencat e lëndës konsiderohen aftësitë e mësuesit për të realizuar kompetencat kyçe në procesin e mësimdhënies së lëndëve në shkollë. Këto përfshijnë dy komponentë: kompetenca për lëndën dhe kompetenca kërkimore.

Duke ju referuar këtyre kërkesave dhe misionit që ka arsimi në vendin tonë janë ndërtuar programet e mësuesisë të cilat ndërthurin përgatitjen e përgjithshme psikopedagogjike të mësuesit, përgatitjen e tij për lëndën si dhe aftësimin praktik dhe kërkimin. Synimi i këtyre programeve është të formohet një mësues i aftë nga ana shkencore dhe metodike, por edhe si një qytetar aktiv që synon të edukojnë me qendrimit dhe veprimet e tij.

Përgatitja e mësuesit si qytetar aktiv në edukimin e nxënësve lidhet ngushtë me kompetencat psikologjike, kompetenca si vlerësues dhe kompetenca këshilluese.

2-Roli i mësuesit si punonjës social

Shoqëria sotme dhe nevojat e individit për të mësuar gjatë gjithë jetës kërkojnë një rol të ri të mësuesit, atë të trajtimit të problemeve psikosociale që lidhen me të nxënët dhe ecurinë e nxënësve në shkollë. Ky rol i ri që merr mësuesi nuk zëvendëson rolin e shërbimit psikosocial që ofrohet në shkollë, por ai ndihmon në parandalimin e problemeve të ndryshme, duke i trajtuar ato në mënyrë sistematike dhe në tërësinë e tyre.

Ky rol i ri është i lidhur ngushtë me mënyrën e shpjegimit të mësimit, me kontrollin dhe vlerësimin, me mënyrën e organizimit të orës së mësimit, gjuhës që përdoret nga mësuesi në klasë si dhe me lidhjet që krijohen me prindërit dhe me nxënësit jashtë procesit mësimor.

Në pamje të parë duket sikur këto çështje i përkasin thjesht metodikës së mësimit të një lëndë të caktuar, por qasja e tyre nga mësuesi mund të ndikojë pozitivisht e të kontribuojë në formimin e nxënësve ose ta dëmtojë rëndë atë deri në krijimin e një nxënësi me probleme psikosociale.

Ka ndodhur shpesh që dëgjojmë për një nxënësi adoleshent me probleme psikosociale, të cilin e kemi njohur ose mësuar në një moshë më të vogël, dhe ndjejmë keqardhje dhe pikëllim të thellë, por edhe zemërim për vete dhe për të tjerët, se të gjithë bashkë jemi pak fajtor që një fëmi, nxënës shumë i mirë, shfaq të tilla probleme, por nuk dihet se kur filloi problemi. Pse ndodh? Por a mund të zhbëhet kjo gjë?

Dhe këto raste na bëjnë të mendojmë dhe reflektojmë se detyra e formimit të nxënësve nuk është vetëm e psikologut dhe punonjësit social, as vetëm e familjes, në një kohë kur nxënësit e kalojnë kohën më të madhe me bashkëmoshatarët e tyre, ose në raste jo të pakta me shokë më të mëdhenj në moshë, si dhe kohën që kanë më vete e kalojnë në shoqërinë e tyre virtuale në Facebook, Twitter, What's ap. Është mësuesi ai që qëndron më shumë me nxënësit dhe më aftësitë e mjeshtërinë e tij mund të njohë më mirë nevojat e tyre dhe të këshillojë mënyra efikase për plotësimin e tyre. Mësuesi nuk duhet ta shikojë nxënësin si një mendje të re dhe bosh të cilën ka për detyrë ta mbush me njohuri, por ta shikojë e trajtojë si një individ unik, që pavarësisht nga mosha ka dëshirat, nevojat dhe përvojën e tij.

Problemet e etikës në klasë që duhet të trajtohen nga mësuesit janë të shumta dhe zgjidhja e tyre varet nga mënyra se si ai i transmeton normat dhe vlerat e shoqërisë demokratike, sa dhe si i trajton shqetësimet që shfaqen në një kuadër më të gjerë si familja dhe shoqëria e nxënësve.

3-Përgatitja e mësuesve të rinj në programet e mësuesisë

Arsimimi i mësuesve të ardhshëm është baza e përgatitjes së mësuesve si profesionistë dhe punonjës shoqëror. Në këtë fazë të përgatitjes së tyre ata mësojnë si të organizojnë e zhvillojnë një mësim ku secili nxënës të ndjehet i mirëpritur, të marrë pjesë aktive në klasë, të trajtohet si individ i veçantë dhe të trajtohet drejtë. Mos respektimi i nxënësit dhe trajtimi i tij si një individ me probleme çon jo vetëm në uljen e dashurisë së tij për lëndën dhe mësimin në përgjithësi, por e bën atë të predispozuar për zhvillimin e problemeve të ndryshme psikologjike dhe sociale.

Është më mirë të ndërtohet diçka mirë, të parandalohet, sesa të kurohet me masa të tjera disiplinore ose këshillimore.

Lëndët e parashikuar në kurrikulat e arsimit parauniversitar ndikojnë fuqimisht në përgatitjen e gjithanshme të nxënësve, si me njohuri dhe aftësi të shkencave të ndryshme ashtu edhe si qytetarë të së nesërme. Shprehinë dhe aftësitë e parë të mësimdhënjes studentët e mësuesisë i marrin gjatë ndjekjes së orëve praktike të seminareve dhe gjatë praktikës në shkollat e ndryshme. Atyre u mësohet të tregojnë vëmendje si për anën metodike ashtu edhe për ndjekjen e ecurisë së secilit nxënës.

Studentët e mësuesisë ndihmohen të jenë më të vetëdijshëm ndaj problemeve që mund të vihen re në klasë dhe shënjave të shfaqjes së tyre. Problemet kryesore që disa herë nënvlerësohen janë:

1. Vështirësi emocionale si izolim, ose vetpërrjashtim, të qënë i papërmbytur ose tepër i mbyllur, mungesë përqëndrimi, mungesë vet besimi, frikë ose ndjenja e pasigurisë, turp, vështirësi të përshtatjes si ankthi nga testet, zili për shokët e klasës, gjendje depresive, vështirësi për t'u shprehur.

2. Probleme të sjelljes si sjellje agresive (ngacmimi dhe dëmtimi i të tjerëve, prishja e orendive të klasës, rebelim në klasë ose shkollë, thenja e gënjeshtrove, superaktiviteti, pasivitet në klasë ose gjendje e përhumbur etj.

3. Vështirësi në mësime si mungesa e motivimit dhe interesit, qëndrim negativ ndaj shkollës dhe lëndës, frikë nga ngelja ose dështimi në realizimin e detyrave të caktuara, nota shumë të ulta, mos bërja e detyrave etj.

4. Vështirësi të komunikimit me të tjerët si konflikte me shokët e klasës, ose me mësuesit, mos krijimi i marrëdhënjeve të drejta me moshatarët duke sunduar mbi ata, paaftësi për të bërë shokë, ose për të ruajtur shoqërinë, etj.

Mos përdorimi i strategjive të drejta, ose përdorimi i kritikës së individualizuar para klasës rrezikon që këto probleme të thellohen. Probleme të tilla trajtohen veç e veç. Studentëve ju mësohen strategjitë e nderhyrjeve dhe të trajtimit të këtyre problemeve, që në fakt janë teknika të organizimit të mësimit.

3.1-Mënyra e organizimit të mësimit

Mësuesi flet ballë për ballë me nxënësit, duke i inkurajuar ata dhe duke nxitur të marrin pjesë në punë në grup dhe në projekte të ndryshme. Gjatë përcaktimit të detyrës së përbashkët mësuesi vendos një detyrë për secilin nxënësi, për të cilën ai mban përgjegjësi dhe duhet të raportojë. Në këtë rast secili i ndjen veten të përfshirë në mësim dhe jo të anashkaluar.

Krijimi i një ambienti të ngrohtë, mbështetës dhe gjithë përfshirës ndikon pozitivisht te ata nxënësi që shfaqin problemet e sipërpermendura. Në këtë rast ata ndjejnë dhe kuptojnë se vlerësohen dhe respektohen nga mësuesi dhe shokët e klasës, dhe nuk janë gjithnjë dështakë.

Përcaktimi i detyrave dhe përgjegjësisive lidhet me dhenjen e udhëzimeve të cilat duhet të jenë të qarta e të kuptueshme. Në mjaft raste përgjigjet e dobta dhe reagimi negativ i nxënësve lidhen me mos kuptimin e kërkesës së dhënë nga mësuesi, se sa me mungesën e njohurive, ose dëshirës së nxënësve për të marrë pjesë në mësim. Nëse komunikimi për detyrën bëhet individualisht, sidomos për nxënësit që kanë vështirësi, ata e ndjejnë se mësuesi i trajton si të tjerë. Është praktikë e gabuar pyetja e përgjithshme " E kuptuat detyrën?", e cila sigurisht merr një përgjigje pozitive PO nga një ose dy nxënësi të përparuar, por në fakt ajo është një detyrë e pakuptuar nga pjesa më e madhe e klasës.

Një strategji tjetër e theksuar është përdorimi i lavdërimeve dhe përforsimit. Nëse vihet re çdo ndryshim pozitiv dhe ai vihet në dukje , nxënësi është më i motivuar të ndryshojë sjelljen dhe qëndrimin e tij ndaj shkolles, shokëve dhe punës.

Lidhur ngushtë më lavdërimet është edhe vlerësimi i nxënësve i cili është pjesë e pandarë e mësimit. Vlerësimi i referohet veprimtarive të ndërmarra nga mësuesi si dhe nga nxënësit (gjatë vetvlerësimit), të cilat të japin fidbek për të modifikuar mësimdhenjen dhe të nxënësve (Black, 1998). Arritja e qëllimeve përfundimtare të vlerësimit bëhet kur mësuesi vë në dukje vlerat e punës,atë që është përvetsuar. Por gabimisht vlerësimi barazohet nga mësuesit si qortimi, dhe si rrjedhim nxënësit i shikojnë testet periodike si kurthe për ta. atyre ju shtohet ndjenja e frikës dhe pasigurisë.

Kjo situatë kërkon që mësuesi të zhvillojë një vlerësim të vazhdueshëm, konstruktiv, duke theksuar anët pozitive dhe jo dobësitë. Kjo duhet të lidhet me krijimin e atmosferës pozitive dhe interesante në klasë ku nxënësit të shijojnë suksesin dhe t'ju rritet vetbesimi.

4-Lidhja me familjen

Njihet dhe theksohet prej një periudhe shuma të gjatë që prindërit luajnë një rol të rëndësishëm në suksesin e fëmijëve të tyre në shkollë dhe në përmisimin e shkollës (Epstein, 1996, Safran, 1996). Nëse shkolla bashkëpunon me familjen përfutuesit e parë janë nxënësit, dhe patjetër shoqëria. Nëse krijohet një lidhje e mira shkolla, familje dhe komunitet mësuesit janë më të mbështetur në punën e tyre, përmisohet shumë aftësia e nxënësve për të mësuar, lidhet me shumë familja me shkollën, ofrohen shërbime dhe mbështetje për familjet dhe krijohet një ambient më i sigurt në shkollë.

Lidhja me familjen nuk duhet reduktuar në një lajmërim me mesazh ose telefon për vërejtje në lidhje me mospërgatitjen e duhur, ose për thyerje të disiplinës shkollore si thithja e duhanit, lënja e orëve të caktuara të mësimit, prishja e disiplinës në klasë, ose zenkat midis adoleshentëve. Sigurisht këto kanë vlerën e tyre, por nuk mund të zëvendesojnë takimin e prindërve ballë për ballë me mësuesin dhe fëmijët e tyre. Këtu duhet nënvizuar fakti që këto takime nuk duhet të kthehen në takime gjykimesh që shpesh shmangen nga prindërit, sepse presin të dëgjojnë vetëm ankesa dhe kritika nga mësuesit e ndryshëm.

Forma më e mira që sugjerohet në praktikën me studentë është organizimi i takimeve të përbashkëta me prindër e nxënës ku të diskutohen mendime se si mund të zgjidhen vështirësitë që kanë të gjithë në klasë, pa i identifikuar këto si të një nxënësi të veçantë. Gjithashtu me interes është pjesëmarrja e tyre në veprimtari ku fëmijët e tyre janë aktorë. Kjo rekomandohet për koncerte ose konkurse në lëndë të ndryshme, për ekspozita dhe veçanërisht në paraqitjen e projekteve të ndryshme. Tani është bërë traditë që në të gjitha lëndët nxënësit punojnë me projekte, dhe në shumë raste prindërit ndihmojnë ose japin mbështetje të tyre. Përfitimet nga këto projekte janë edhe më të mëdha, nëse ftohen prindërit për të

dëgjuar nxënësit gjatë prezantimit të tyre.

Në perfundim, është e vërtetë se kurrikulat e mësuesisë janë përmisuar dhe janë ndërtuar në përputhje me kërkesat e këshillit Evropian, por edukimi i mësuesve të rinj me kodin e etikës dhe me strategji të trajtimit të problemeve psikosociale kërkon që çdo lëndë që zhvillohet në Master ta trajtojë lëndën në mënyrë të integruar, sepse objekti i të gjitha lendeve është nxënësi që nuk ka nevojë thjesht për njohuri, por për aftësi se si të veprojë si një qytetar i shekullit të komunikimit nderkulturor dhe të internetit. Atyre duhet t'u jepen aftësi se si të mësojnë gjatë gjithë jetës dhe se si të mënazhojnë stresin. Nëpërmjet reflektimit dhe ndihmës nga pedagogët mësuesit e rinj marrin jo vetëm njohuritë teorike, por edhe aftësi se si të komunikojnë me nxënësit, si të përdorin gjuhën për të tërhequr dhe edukuar ata. Kjo arrihet kur mësuesi e do profesionin dhe nxënësin. Gëtë ka thënë "Trajto njërëzit sikur të ishin çfarë duhet të jenë dhe ndihmoji ata të bëhen çfarë janë të aftë të bëhen."

Krijimi i profesionistëve autonom dhe të aftë të reflektojnë për të vepruar si punonjës social me klasën e tyre, për të punuar me efikasitet në një realitet për ditë në ndryshim, për të lidhur mësimin me jetën është synimi i programeve të mësuesisë.

Referenca

Black, P.J. & Wiliam, D. (1998) *Inside the Black Box: Raising standards through classroom assessment*. King's College, London.

Common European Principles for Teacher Competencies and Qualifications. –
Brussel:
European Commission

Common European Principles for Teacher Competencies and Qualifications. –
Brussels:
European Commission European Commission. *Education and Training 2010: Progress Report*

Epstein, (1996) 'School family and Community partnerships: Overview and International Perspectives', paper presented to the Education is Partnership Conference, Copenhagen, Denmark, November 21-24 1996.

Hutmacher, W. (1996). *Key competencies for Europe Report of the Symposium*. Berne, Sëitlerland 27-3- March, 1996. Council for Cultural Cooperation (CDCC) a Secondary Education for Europe. *European journal of education*, Vol. 32 No1 pp. 45-58.

Laursen, P.F. (2006). *Educating the Authentic Teacher* In Lindgren, Ulla (ed.), *A Nordic Perspective on Teacher Education in a time of Societal Change: contributions from a Nordic conference that focused on the professional teacher role*. Umea University Publ., pp. 65-76.

Safran, D. (1996) *The Psychology and Politics of Parental Involvement*, Paper presented to the Education is Partnership Conference, Copenhagen, Denmark, November 21-24 1996.